

ה'יחוס' מתחיל ממך?

המקום החשוב ש'יחוס' תפס אצל יהודים לאורך הדורות, קיבל 'עדכון' בדורות האחרונים. על הילדים הצעירים שפותחים בשושלת מפוארת וחדשה.

סנדלר מיוחס

מאז ומעולם היה 'יחוס' חשוב אצל יהודים. זהו תחום שתמיד היה חשוב אצל עם ישראל, בפרט בדורות קודמים. כאשר עלה על הפרק שידוך פלוני ¹ מיד התעניינו מהו היחוס של המדובר או המדוברת; מי הם ההורים שלו, מי הם הסבא והסבתא שלו, ומי הם אבותיו ואבות אבותיו עד עשרה דורות? ²

למעשה אנחנו מוצאים בתורה מקור נאמן לתופעה הזאת. בתחילת פרשת תולדות מסופר "ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה היא ויעתר לו ה'". אומר רש"י: "ויעתר לו" ³ "לו ולא לה שאין דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע, לפיכך לו ולא לה". רואים מכאן שבשעה שאדם בא לבקש משהו מהקב"ה מוטב שיהיה לו קצת יותר מאשר זכות עצמו בלבד, ואם יש לו זכות אבות ו'יחוס' נאה אזי תפילתו מתקבלת ביותר.

סיפור דומה אנו מוצאים בתלמוד, וזה גם קשור לחג הפסח. מסופר במסכת ברכות (כ"ז) על סיפור שאירע לאחר חורבן בית שני בימי נשיאותו של רבן גמליאל. באותה תקופה העבירו את רבן גמליאל מנשיאותו כי הוא בייש את רבי יהושע, וחיפשו אפוא למנות מישהו אחר תחתיו בתור נשיא. בתחילה חשבו למנות את רבי עקיבא שהיה גדול הדור והיה בהחלט ראוי לאיצטלא זו. אבל אז התעורר חשש: ייתכן שרבן גמליאל ⁴ שזה עתה הורידו אותו מנשיאותו ⁵ יתפלל לה' מתוך צער על צרתו והקב"ה יעניש את מי שימלא את מקומו ואולי ימות על ידו! והיות שלרבי עקיבא אין זכות אבות כי היה ממשפחת גרים (יש אומרים שיוסף אביו היה גר) ⁶ אזי לא תהיה לו זכות אבות שתגן עליו. ולכן הלכו ומינו את ר' אלעזר בן עזריה לנשיא שהיה מיוחס כדור עשירי לעזרא הסופר וכו'.

אם-כן רואים שיחוס הוא דבר בעל חשיבות עליונה. מסופר על אחד מצדיקי פולין (הרה"ק ר' ישראל מרוזין זצ"ל) שבשעת ה'ווארט' של כל אחד מילדיו נהג למנות את היחוס שלו שהוא בן ונכד של המגיד ממזריטש וכו'. פעם הוא שידך את אחד מילדיו עם בן של אדמו"ר שלא היה לו כל יחוס. במסיבת ה'ווארט' הרוזינער החל לפרט את כל היחוס שלו, ואז הוא פנה למחותן ואמר לו: "נו, עכשיו התור שלך למנות את הייחוס שלך!". המחותן השיב: "אבי היה סנדלר והוא לימד אותי שכל דבר קרוע ושובר צריך לתקן". כשהרוזינער שמע את דבריו הוא הגיב: "מספיק מספיק, זהו יחוס טוב מאד!".

ידוע שבעם היהודי ישנו יחס מיוחד אל יתומים ל"ע, עוזרים להם ומרחמים עליהם ותמיד מוותרים להם עד כדי כך שישנו ביטוי במזרח אירופא: "אשרי יתום אני", כלומר, שלהיות יתום ל"ע זה כמו V.I.P מיוחד. הסיבה לכך היא היות שכתוב בתורה שאם מישהו מציק ליתום והלה מתפלל לה' מתוך צערו ה' הקב"ה שומע מיד את תפלתו, שכן הקב"ה נקרא "אבי יתומים".

בקשר לזה ישנו סיפור שהתרחש עם אדמו"ר ה'צמח צדק' נ"ע ששידך את בנו כ"ק אדמו"ר המהר"ש עם הרבנית רבקה שהיתה יתומה מאב ואם. כאשר נגמר השידוך בכי טוב נכנסה אחותה הגדולה אל הצ"צ לאחל לו ברכת מזל טוב על שידוכי אחותה הצעירה. היא התבטאה אז כלפי הצ"צ: לך יש יחוס חשוב מאוד בזכות עצמך ואבותיך הקדושים, אבל לנו יש יחוס מ"אבי היתומים" ה' הקב"ה בכבודו ובעצמו, כי כתוב שהקב"ה הוא אבי היתומים. אדמו"ר הצ"צ נהנה מאוד מדבריה של האחות הגדולה ('דברי ימי הרבנית רבקה' ע' מג).

שויון הזדמנויות

נמצאנו למדים שהיהודים היו עסוקים תמיד ב'יחוס'. אבל ככלות הכול 'יחוס' זה לא הכול. אנו עומדים בחודש ניסן שבו היתה חנוכת המשכן. קראנו בתורה שכאשר בנו את המשכן, הקב"ה הורה למשה רבינו למנות שני אנשים שיעסקו בבניית המשכן, אחד מהם היה בצלאל בן אורי בן חור משבט יהודה אשר זכה לזכות אבות ול'יחוס' גדול; הוא היה משבט יהודה המעולה שבשבטים, ובנוסף לכך חור היה בנה של מרים וא"כ היה אחיינו של משה רבינו. בנוסף לזה, חור נהרג על קידוש ה' בשעה שניסה לעצור את עשיית העגל (ולכן באמת ה' גמל לו שנכדו יהיה זה שיבנה את המשכן שבא לכפר על מעשה העגל). ללא ספק בצלאל נולד במשפחה הנכונה. ביחד איתו ה' מינה את אהליהב בן אחיסמך למטה דן שהוא יבנה את המשכן ביחד עם בצלאל.

באופן כללי שבט דן היה נקרא השבט הכי ירוד בעם ישראל, כי פסל מיכה הגיע משבט דן, ומלבד זאת [2] בזמן ירבעם בן נבט רק בני דן עבדו לעגלי הזהב שהעמיד ירבעם בדרום. וכמו שאנו מוצאים בפרשת לך לך (יב, יד) שאברהם רדף אחרי המלכים עד דן [3] אומר רש"י: שם תשש כחו שראה שעתידין בניו להעמיד שם עגל! ובנוסף לכך הם היו מבני השפחות. ואף על פי כן אנחנו רואים פה שה' מינה את אהליהב בן אחיסמך שיבנה את המשכן ביחד עם בצלאל, וזאת כדי להוכיח לכולם שהדבר לא תלוי ב'יחוס' ואדם עשוי להגיע לדרגה הכי גבוהה גם בלי זכות אבות, אלא שלפעמים זה יותר קשה, אבל בהחלט ניתן להגיע לזה.

וכמו שהמדרש אומר בקשר לדבורה הנביאה מה הטעם שהיא זכתה לנבואה? אמר ר' פינחס בן אלעזר מעיד אני אלי את השמים ואת הארץ בין גוי ובין ישראל בין איש ובין אשה בין עבד ובין שפחה הכל לפי מעשיו של אדם רוח הקודש שורה עליו (ילקוט שמעוני שופטים פ' ד.).

הצדיק של המשפחה

רואים אפוא שאכן יחוס הוא דבר טוב, אבל הוא רק בבחינת תוספת על העיקר. סבתא שלי [4] שהיתה אשה חכמה מאוד ומיוחסת מאוד [5] היתה אומרת שיחוס דומה לשמיכה, כאשר יש מישהו חי מתחת לשמיכה, אזי השמיכה מחממת, אבל אם אין שום דבר מתחת לשמיכה [6] המיטה נשארת קרה. השמיכה בפני עצמה אינה מייצרת חום אלא שומרת על החום בלבד.

אבל בדורנו ישנו סוג אחר לגמרי של יחוס. מסופר על אדמו"ר חסידי (רבי נפתלי מראפשיץ) שישב בחברת חסידיו ותלמידיו וסתם מבקרים, ושוחח איתם בשבחם של אבותיו הקדושים מצד אביו ומצד אמו וכו' ועד כמה שהם היו צדיקים. בתוך הדברים הוא קרא בהתלהבות ואמר: "אינני מאמין שיש אדם שהוא יותר מיוחס ממני; אם ישנו כזה אדם [7] אדרבה היתי רוצה להכיר אותו!"

קם יהודי פשוט מן השורה האחרונה וקרא: "רבי! אני מיוחס גדול יותר ממך". הרבי שאל אותו בהשתאות על ייחוסו, והוא ענה ואמר: "רבי, אני היחידי במשפחה שלי שמניח תפילין!" התלהב האדמו"ר מדבריו ואמר: צדקת ממני! אכן אתה יותר מיוחס ממני ('סיפורי חסידים' תורה עמ' 157).

רבים בדור שלנו אינם יודעים אפילו מי היה הסבא שלהם ואין להם שום קשר לייחוס שלהם. אולם היחוס האמיתי הוא מי אתה! אם אתה הוא היחידי מקרב

המשפחה שמניח תפילין, או את היחידה במשפחה שמדליקה נרות שבת, היחידים שאוכלים כשר וכו' וכו' [?] זהו היחוס האמיתי של הדור שלנו ובה אנו מתפארים.

המגיד ממעזריטש בהיותו בן חמש שנים נשרף ביתו כליל, ואמו עמדה ובכתה ולא יכלה להתנחם על האובדן. בא אליה ר' דובער הקטן ושאל אותה: אמא, אמנם הבית נשרף, אך מדוע את בוכה כל כך, הרי כולנו ניצלנו וב"ה אנחנו בריאים ושלמים!?

ענתה לו אמו: בני, לא על הבית אני בוכה, היה לנו בביתנו ספר יוחסין של משפחתנו שהגיע עד לר' יוחנן הסנדלר תלמידו של רבי עקיבא, ועל האבידה הזאת שנשרפה במאכולת האש אני מתאבלת! ענה לה בנה הקטן: אל דאגה אמא, ממני יתחיל ספר יוחסין חדש! (סיפורי חסידים תורה עמ' 155).

כשאנו מסתכלים היום על הדור הצעיר, על הילדים הצעירים שהם מגלים את היהדות ועושים זאת עם כל כך הרבה התלהבות והתרגשות [?] אנחנו בטוחים שהם יתחילו במעשיהם "ייחוס" חדש שמתחיל בהם ואנו אכן נתייחס ונתפאר בהם.